

Brussel, 16 december 2025
(OR. en)

16933/25

ELARG 172
COWEB 179
COEST 910

NOTA

van:	het voorzitterschap
aan:	de delegaties
Betreft:	Conclusies van het voorzitterschap over uitbreiding

Het voorzitterschap neemt er nota van dat zijn tekstvoorstel voor ontwerpconclusies van de Raad in de loop van de beraadslagingen van de Raad ter zake op de steun van 26 delegaties kon rekenen.

Aangezien één delegatie de tekst echter niet steunde, heeft het voorzitterschap bij gebrek aan consensus besloten de bijgaande tekst uit te brengen als conclusies van het voorzitterschap.

CONCLUSIES VAN HET VOORZITTERSCHAP OVER UITBREIDING

1. De Raad bevestigt opnieuw het geostrategische belang van uitbreiding als aanzienlijke bijdrage tot vrede, veiligheid, stabiliteit en welvaart in Europa in de eenentwintigste eeuw. Een doeltreffend, op verdiensten gebaseerd en geloofwaardig uitbreidingsproces moet worden voortgezet, op basis van de criteria van Kopenhagen, gevestigde beginselen en methodologie.
2. De Raad dringt er bij alle partners op aan de kans te grijpen, het huidige momentum te benutten en alle nodige stappen te zetten om hun toenaderingsproces tot de EU te versnellen. Binnen een toenemend volatiele geopolitieke context, waarin Rusland op ons continent een aanvalsoorlog voert tegen Oekraïne, blijft de Europese Unie een baken van vrede, voorspoed en veiligheid. Naleving van het internationaal recht, vreedzame oplossing van conflicten, verzoening en regionale samenwerking zijn uiterst belangrijke beginselen waartoe de Unie zich heeft verbonden.
3. De Raad herhaalt dat de vorderingen van alle partners die willen toetreden op basis van billijke en strikte voorwaarden en het beginsel van de eigen verdiensten zullen worden beoordeeld; dat is een hoeksteen van de toetredingsonderhandelingen, waarin de rechtsstaat, de democratie en de grondrechten centraal staan. Zij moeten de in de Verdragen vastgelegde waarden van de Europese Unie eerbiedigen en bevorderen. Het EU-lidmaatschap veronderstelt dat de partners in staat zijn om alle verplichtingen van het lidmaatschap volledig op zich te nemen. Vooruitgang met betrekking tot de fundamentele kwesties blijft het belangrijkste ijkpunt waartegen vorderingen in de richting van EU-lidmaatschap worden afgezet. Er moet bijzondere aandacht worden besteed aan het aanpakken van eventuele door de Commissie gemelde tekortkomingen.

4. Het vermogen van de Unie om nieuwe leden op te nemen en tegelijkertijd doeltreffend te blijven functioneren en zich te blijven ontwikkelen, is een belangrijke overweging, die in het algemeen belang is van zowel de Unie als de kandidaatlanden. Zowel de EU als de toekomstige lidstaten moeten klaar zijn voor een verdere uitbreiding. Terwijl de aspirant-lidstaten hun hervormingsinspanningen opvoeren, moet de EU zorgen voor de nodige interne voorbereidende werkzaamheden en hervormingen, zoals vermeld in de Verklaring van Granada en de conclusies van de Europese Raad van juni 2024. Dit zal de EU sterker maken en de Europese soevereiniteit ten goede komen. De Raad zal zich met deze zaak blijven bezighouden en de werkzaamheden volgens overeengekomen procedures voortzetten.
5. Volledige afstemming op het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) van de EU blijft een belangrijk aspect van het EU-integratieproces en laat duidelijk zien welke strategische keuze een partner maakt. De Raad verwacht dat alle partners zich volledig aansluiten bij het GBVB van de EU, met inbegrip van de beperkende maatregelen. De Raad is ingenomen met de voortdurende bijdragen van de partners aan de missies en operaties in het kader van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB) van de EU.
6. In de Westelijke Balken blijven goede nabuurschapsbetrekkingen en regionale samenwerking essentiële elementen van zowel het uitbreidingsproces als het stabilisatie- en associatieproces. De Raad moedigt de partners met klem aan hun bilaterale geschillen en problemen uit het verleden op te lossen, in overeenstemming met het internationaal recht en gevestigde beginselen, waaronder het akkoord inzake statenopvolging.
7. Partners al vóór de toetreding dichterbij de EU brengen, blijft een prioriteit. De Raad roept de kandidaat-lidstaten op om optimaal gebruik te maken van de bestaande mogelijkheden en verzoekt de Commissie verdere voorstellen voor geleidelijke integratie in te dienen.
8. Doeltreffende strategische communicatie over uitbreiding en de voordelen daarvan door alle partners en de EU blijft van cruciaal belang.

9. De Raad neemt terdege nota van de mededeling en de verslagen van de Commissie van 4 november 2025, en is er met name mee ingenomen dat:

- verschillende kandidaten in 2025 grote doorbraken hebben verwezenlijkt en aanzienlijke vooruitgang hebben geboekt, ondanks grote uitdagingen als gevolg van de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne en de aanhoudende hybride activiteiten. De Raad spreekt zijn waardering uit over de vorderingen en ziet uit naar verdere stappen om de respectieve toetredingsprocessen vooruit te helpen zodra aan de criteria is voldaan en de omstandigheden dat toelaten;
- Montenegro verdere vooruitgang heeft geboekt in zijn toetredingsonderhandelingen en de twaalf onderhandelingshoofdstukken nu voorlopig zijn afgesloten. De Raad ziet uit naar de voorlopige afsluiting van verdere hoofdstukken wanneer aan de voorwaarden wordt voldaan. Op basis van de algemene vooruitgang die Montenegro heeft geboekt, besluit de Raad dat de Ad-hocgroep opstelling toetredingsverdrag met Montenegro zal worden opgericht. In dit verband, en als prioriteit, ziet de Raad uit naar de voorbereidende werkzaamheden die nodig zijn om ervoor te zorgen dat de ad-hocgroep bij haar oprichting doeltreffend kan functioneren, onder meer wat betreft het verduidelijken van de kernbeginselen van toekomstige toetredingsverdragen;
- Albanië nu alle zes onderhandelingsclusters heeft geopend en vooruitgang boekt in de toetredingsonderhandelingen;
- het screeningproces door Oekraïne en de Republiek Moldavië (hierna “Moldavië” genoemd) succesvol en tijdig is voltooid. De Raad neemt terdege nota van het oordeel van de Commissie dat alle zes clusters klaar zijn om te worden geopend. De Raad ziet uit naar de opening van clusters met beide kandidaten, te beginnen met de onverwijld opening van de cluster fundamentele kwesties, gevolgd door de andere clusters, overeenkomstig de gebruikte methode en het onderhandelingskader. De Raad bereidt momenteel de volgende stappen voor;

- de partners EU-gerelateerde hervormingen hebben gerealiseerd, waardoor nu ongekende aanvullende financiële steun kan worden verleend via de faciliteit voor Oekraïne en de groeiplannen voor de Westelijke Balkan en voor Moldavië.
10. De Raad is ingenomen met de nieuwe concrete voordelen van de geleidelijke integratie, waarbij geen afbreuk wordt gedaan aan de integriteit van de interne markt van de EU en het gelijke speelveld. Hij ziet er met name naar uit dat:
- Oekraïne en Moldavië vanaf 1 januari 2026 tot de “roaming tegen thuishetarief”-zone toetreden, waardoor hun burgers zonder extra kosten kunnen bellen naar, vanuit en binnen de Europese Unie en de Europese Economische Ruimte en mobiele data kunnen gebruiken;
 - de partners van de Westelijke Balkan in 2026 hetzelfde doel bereiken. De Raad verzoekt de Commissie daar sneller naartoe te werken;
 - de kosten van banktransacties in euro's aanzienlijk zullen dalen voor zowel burgers als bedrijven, als gevolg van de toetreding van Albanië, Moldavië, Montenegro, Noord-Macedonië en Servië tot de gemeenschappelijke eurobetalingsruimte (SEPA). Andere partners zullen naar verwachting binnenkort volgen.
11. De Raad blijft ernaar streven kandidaten een duidelijk en voorspelbaar traject naar EU-lidmaatschap te bieden, onder meer door stroomlijning binnen het kader van de vastgestelde methode. De Raad benadrukt in dit verband de waarde van het organiseren van politieke intergouvernementele conferenties.
-

De Raad neemt terdege nota van de mededeling van de Commissie van 4 november 2025 over het uitbreidingsbeleid van de EU met daarin de verslagen over Albanië, Bosnië en Herzegovina, Georgië, Kosovo*, Montenegro, Noord-Macedonië, Oekraïne, Republiek Moldavië (hierna “Moldavië” genoemd), Servië en Turkije.

MONTENEGRO

1. De Raad is ingenomen met de aanzienlijke vooruitgang die Montenegro heeft geboekt op de weg naar EU-hervormingen en prijst de regering voor haar vastberadenheid om de hervormingen uit te voeren. De Raad neemt nota van de algemene vooruitgang in de toetredingsonderhandelingen tot dusver, waarbij 33 gescreende hoofdstukken zijn geopend en 12 hoofdstukken voorlopig zijn afgesloten. De Raad moedigt de regering aan haar ambitieuze plan te volgen om de toetredingsonderhandelingen met succes af te ronden. De Raad moedigt alle politieke krachten aan hun brede politieke consensus te handhaven, hun inspanningen op te voeren en samen te werken om verdere vooruitgang te boeken. De Raad bevestigt zijn steun voor de verdere vooruitgang van het EU-traject van Montenegro en ziet ernaar uit verdere hoofdstukken voorlopig af te sluiten zodra aan de voorwaarden is voldaan.
2. De Raad moedigt Montenegro aan de **ijkpunten voor de afronding van de onderhandelingen** verder uit te voeren, met name voor de hoofdstukken 23 en 24 over de rechtsstaat.

* Deze benaming laat de standpunten over de status van Kosovo onverlet, en is in overeenstemming met Resolutie 1244/1999 van de VN-Veiligheidsraad en het advies van het Internationaal Gerechtshof over de onafhankelijkheidsverklaring van Kosovo.

3. Montenegro moet vooruitgang blijven boeken op zijn weg naar hervormingen, met name wat betreft de rechterlijke macht, de vrijheid van meningsuiting, de mediavrijheid, de bestrijding van corruptie en georganiseerde misdaad, en het openbaar bestuur. De EU verwacht van Montenegro dat het zijn administratieve capaciteit in het algemeen versterkt. De Raad neemt er nota van dat er nog steeds weinig corruptiezaken op hoog niveau definitief veroordeeld worden en benadrukt dat Montenegro zijn staat van dienst moet verbeteren met betrekking tot onderzoeken en vervolgingen in corruptiezaken op hoog niveau en zaken in verband met georganiseerde misdaad, door te zorgen voor definitieve veroordelingen, afschrikkende sancties en inbeslagnemingen en confiscaties van vermogensbestanddelen. De Raad roept Montenegro op zijn kieswetgeving verder af te stemmen op het EU-acquis en de Europese normen, met name wat betreft de financiering van politieke entiteiten en verkiezingscampagnes.
4. De Raad moedigt Montenegro ook aan ervoor te zorgen dat de belangrijkste rechterlijke instanties blijven functioneren en de uitvoering van cruciale **justitiële hervormingen** te versnellen en te verdiepen, teneinde de onafhankelijkheid, de professionaliteit en de verantwoordingsplicht van de rechterlijke macht verder te versterken. Montenegro moet de nog lopende benoemingen voor vacante posten snel afronden door middel van een transparant en inclusief raadplegingsproces en op verdiensten gebaseerde procedures.
5. De Raad erkent de goede vooruitgang die is geboekt op het gebied van asiel- en **migratiebeheer**, maar bevestigt opnieuw de noodzaak om volledig af te stemmen op het visumbeleid van de EU.
6. De Raad is met betrekking tot de **economische criteria** ingenomen met de gestage groei van de economie, de stabiliteit van de bancaire en de financiële sector, en de verbetering van de arbeidsmarkt. De Raad onderstreept dat het belangrijk is de onafhankelijkheid van de centrale bank en de transparante, onpartijdige benoemingen van bestuursleden te beschermen, en is ingenomen met de recente benoeming van vicegouverneurs. De Raad moedigt Montenegro aan de nodige structurele hervormingen verder uit te voeren, de overheidsschuld te verminderen en zijn inspanningen voor een betere budgettaire governance en transparantie voort te zetten.

7. De Raad blijft zich inzetten voor verdere vooruitgang bij de geleidelijke integratie van Montenegro in de interne markt van de EU, onder meer op basis van een verdere uitvoering van de stabilisatie- en associatieovereenkomst. De Raad is ingenomen met de lopende uitvoering van het **groeiplan** voor de Westelijke Balkan in Montenegro, die op schema ligt om de burgers concrete voordelen te bieden. De Raad neemt met voldoening nota van de eerste twee gedeeltelijke betalingen in het kader van de hervormings- en groeifaciliteit en moedigt Montenegro aan de uitvoering van zijn hervormingsagenda voort te zetten.
8. De Raad merkt op dat **goede nabuurschapsbetrekkingen** en regionale samenwerking essentiële elementen blijven van zowel het uitbreidingsproces als het stabilisatie- en associatieproces.
9. De Raad prijst Montenegro nadrukkelijk voor zijn consequente medewerking rond kwesties van buitenlands beleid, en voor het feit dat Montenegro zich reeds lang vastberaden en volledig aansluit bij het **GBVB**, inclusief de beperkende maatregelen van de EU. Dit is een sterk signaal van Montenegro's strategische gehechtheid aan zijn EU-traject. Ook is de Raad verheugd dat Montenegro actief blijft deelnemen aan missies en operaties van de EU in het kader van het GVDB en die samenwerking wil blijven versterken. De veiligheids- en defensiedialoog op hoog niveau tussen de EU en Montenegro biedt een flexibel platform voor nauwere, praktische samenwerking.

ALBANIË

10. De Raad is ingenomen met de aanzienlijke vooruitgang die Albanië heeft geboekt, wat heeft geleid tot de opening van alle onderhandelingsclusters. De Raad is ingenomen met het ambitieuze plan van de regering voor de succesvolle afsluiting van de toetredings- onderhandelingen en moedigt alle politieke krachten en belanghebbenden aan hun inspanningen op te voeren en samen te werken om verdere vooruitgang te boeken.
11. De Raad herinnert eraan dat het **parlement** van Albanië een essentiële rol heeft gespeeld bij het bespreken en aannemen van EU-gerelateerde hervormingen en bij het waarborgen dat deze gebaseerd zijn op een inclusief, constructief en transparant proces.

12. De Raad onderstreept dat de vooruitgang met betrekking tot de cluster **fundamentele kwesties** het algemene tempo van de onderhandelingen zal bepalen. De Raad moedigt Albanië aan de hervormingsinspanningen op het gebied van de fundamentele kwesties op te voeren, met name om te voldoen aan de **tussentijdse ijkpunten** voor de hoofdstukken 23 en 24 over de rechtsstaat. Dat zou Albanië in staat stellen de onderhandelingshoofdstukken voorlopig te beginnen afsluiten. Albanië moet ook meer inspanningen leveren om te voldoen aan de **ijkpunten voor de afronding** van alle onderhandelingshoofdstukken.

13. De Raad neemt op het gebied van de **fundamentele kwesties**, waaronder de **rechtsstaat**, met voldoening nota van de verdere uitvoering door Albanië van de justitiële hervorming en onderstreept dat de integriteit en verantwoordingsplicht van de rechterlijke macht moeten worden gehandhaafd door de strenge normen van het doorlichtingsproces toe te passen. De Raad onderstreept het belang van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, met inbegrip van de gespecialiseerde structuur voor de bestrijding van corruptie en georganiseerde misdaad (SPAK), en van het weerbaarder maken van het rechtsstelsel tegen interne of externe inmenging. De Raad herinnert er ook aan dat het belangrijk is dat Albanië doeltreffende rechtsbescherming waarborgt en rechterlijke uitspraken consistent uitvoert. De Raad is ingenomen met de vooruitgang die Albanië heeft geboekt in de strijd tegen corruptie en georganiseerde misdaad, en verzoekt het land een solide staat van dienst op te bouwen en zijn capaciteit om deze kwesties aan te pakken, te versterken. De Raad is ingenomen met de goede resultaten die al zijn geboekt door de SPAK, ook in corruptiezaken op hoog niveau. De Raad is ook ingenomen met de goede samenwerking met de rechtshandhavingsinstanties van de EU en de lidstaten en is van mening dat die moet worden voortgezet, onder meer op het gebied van financiële onderzoeken. De Raad herhaalt dat scherpere controles en geconsolideerde capaciteiten belangrijk zijn om de financiële belangen van de EU te beschermen.

14. De Raad is ingenomen met de vooruitgang die is geboekt, onder meer met de aanneming van wetgeving inzake de rechten van personen die tot nationale minderheden behoren op het gebied van zelfidentificatie en het gebruik van minderheidstalen, inzake de bescherming van persoonsgegevens en inzake gendergelijkheid. Hij herinnert eraan dat het belangrijk is dat Albanië zich blijft inspannen om de **grondrechten** nog beter te beschermen. De mediavrijheid en de vrijheid van meningsuiting moeten worden versterkt. Albanië moet meer inspanningen leveren om de pluriformiteit en onafhankelijkheid van de media te versterken, onder meer door laster volledig te decriminaliseren, de transparantie van media-eigendom en -financiering te vergroten en een veilig klimaat voor journalisten te waarborgen. De Raad onderstreept dat het belangrijk is de rechten van het kind te bevorderen, de afgeleide wetgeving inzake minderheden doeltreffend uit te voeren, een alomvattende hervorming in de landsector door te voeren en eigendomsrechten op een transparante en geloofwaardige wijze te consolideren in overeenstemming met het gemeenschappelijk standpunt van de EU over cluster 1. Het maatschappelijk middenveld moet ook een sterkere rol krijgen en er moet meer worden ingezet op zinvol overleg.
15. De Raad neemt er nota van dat de parlementsverkiezingen van 11 mei 2025 open waren, al was er sprake van tekortkomingen, die moeten worden aangepakt. In dat licht roept de Raad op tot een alomvattende, inclusieve en tijdige **hervorming van het kiesstelsel**, in overeenstemming met de aanbevelingen van het OVSE/ODIHR en de Commissie van Venetië.
16. De Raad erkent de vooruitgang die is geboekt op het gebied van **migratie** en grensbeheer, en onderstreept dat het belangrijk is de asielopvangstelsels en -procedures verder te verbeteren en snel en volledig af te stemmen op het visumbeleid van de EU.
17. Wat de **economische criteria** betreft, is de Raad ingenomen met de goede voorbereiding van Albanië bij het ontwikkelen van een functionerende markteconomie. Hij moedigt Albanië aan zijn inspanningen op te voeren om de concurrentiedruk en de marktkrachten binnen de EU beter het hoofd te kunnen bieden, alsook de nodige structurele hervormingen op duurzame wijze door te voeren.

18. De Raad blijft zich inzetten voor verdere vooruitgang bij de geleidelijke integratie van Albanië in de interne markt van de EU, onder meer op basis van een verdere uitvoering van de stabilisatie- en associatieovereenkomst. De Raad is ingenomen met de lopende uitvoering van het **groeiplan** voor de Westelijke Balkan in Albanië, die op schema ligt om de burgers concrete voordelen te bieden. De Raad neemt met voldoening nota van de eerste twee gedeeltelijke betalingen in het kader van de hervormings- en groeifaciliteit en moedigt Albanië aan de uitvoering van zijn hervormingsagenda voort te zetten.
19. Het verheugt de Raad dat Albanië zich constructief blijft inzetten voor **multilaterale en regionale samenwerking**. De Raad merkt op dat **goede nabuurschapsbetrekkingen** en regionale samenwerking essentiële elementen blijven van zowel het uitbreidingsproces als het stabilisatie- en associatieproces.
20. De Raad prijst Albanië met klem voor zijn consequente medewerking rond kwesties van buitenlands beleid en voor het feit dat Albanië zich reeds lang vastberaden en volledig aansluit bij het **GBVB**, inclusief de beperkende maatregelen van de EU. Dit is een sterk signaal van de strategische gehechtheid van Albanië aan zijn EU-traject. De Raad is er ook mee ingenomen dat Albanië actief blijft deelnemen aan EU-missies en -operaties in het kader van het GVDB en bereid is om de samenwerking in het kader van het veiligheids- en defensiepartnerschap met de EU te versterken.

OEKRAÏNE

21. De Raad herhaalt dat hij de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne, die een onmiskenbare schending van het VN-Handvest vormt, met klem veroordeelt, en wijst andermaal op de onverminderde steun van de Europese Unie voor de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit van Oekraïne binnen zijn internationaal erkende grenzen, en voor het inherente recht van het land op zelfverdediging tegen de Russische agressie. De EU zal Oekraïne en zijn bevolking zolang dat nodig is brede politieke, financiële, economische, humanitaire, militaire en diplomatieke steun blijven verlenen.

22. De Raad neemt er nota van dat bij alle militaire steun en veiligheidsgaranties voor Oekraïne het veiligheids- en defensiebeleid van bepaalde lidstaten ten volle in acht zal worden genomen en rekening zal worden gehouden met de veiligheids- en defensiebelangen van alle lidstaten.
23. De Raad prijst Oekraïne voor zijn krachtige inzet en vastberaden inspanningen in verband met toetredingsgerelateerde hervormingen in de moeilijkste omstandigheden. De Raad is ingenomen met de succesvolle en snelle voltooiing van het screeningproces en neemt terdege nota van het oordeel van de Commissie dat alle zes clusters klaar zijn om te worden geopend. De Raad neemt er terdege nota van dat Oekraïne de routekaarten inzake de rechtsstaat, openbaar bestuur en democratische instellingen, alsook een actieplan inzake nationale minderheden, heeft aangenomen, die alle positief zijn beoordeeld door de Commissie. De Raad ziet uit naar de opening van clusters, te beginnen met de onverwijlde opening van de cluster fundamentele kwesties, gevolgd door de andere clusters, overeenkomstig de uitbreidingsmethode en het onderhandelingskader. De Raad bereidt momenteel de volgende stappen voor.
24. De EU blijft de humanitaire behoeften van Oekraïne **ondersteunen**, evenals de reparatie, het herstel en de wederopbouw van het land.
25. De Raad neemt er nota van dat Oekraïne zich blijft inspannen om de **rechtsstaat** te versterken en vooruitgang te boeken in de **hervormingen van het gerechtelijk apparaat** en het **openbaar bestuur**, die essentieel blijven om verder te gaan op weg naar de EU. De onafhankelijkheid, onpartijdigheid en integriteit van de rechterlijke macht blijven van cruciaal belang. De Raad onderstreept voorts dat Oekraïne de vacatures bij het Grondwettelijk Hof zonder verdere vertraging moet blijven invullen door middel van een transparant en op verdiensten gebaseerd selectieproces, en de werking en de administratieve capaciteit van het Hof moet waarborgen.
26. De Raad benadrukt dat transparante en op verdiensten gebaseerde selectie- en doorlichtingsprocessen binnen de rechterlijke macht, waaronder ook betere selectieprocedures en integriteitscontroles voor het Hooggerechtshof, belangrijk blijven. In dit verband onderstreept de Raad dat het belangrijk is onafhankelijke deskundigen die door internationale partners zijn aangewezen, daar op een betekenisvolle tijdelijke manier bij te betrekken.

27. De Raad benadrukt het belang van onafhankelijke en doeltreffende instellingen voor **corruptiebestrijding** en is ingenomen met de rectificatie van de wetgeving in juli 2025, waarmee de procedurele autonomie en onafhankelijkheid van het nationale bureau voor corruptiebestrijding van Oekraïne (NABU) en het gespecialiseerde openbaar ministerie voor corruptiebestrijding (SAPO) zijn hersteld, maar hij herinnert eraan dat sommige bepalingen nog moeten worden aangepakt. De Raad zal ten aanzien daarvan waakzaam blijven en benadrukt dat ervoor moet worden gezorgd dat de werkzaamheden van die instellingen in de toekomst niet worden beïnvloed door rechterlijke of politieke tussenkomst. De Raad neemt met voldoening nota van de resultaten die het NABU en het SAPO in 2025 hebben geboekt, waaronder een aanzienlijk aantal onderzoeken, met name in corruptiezaken op hoog niveau. Hij moedigt Oekraïne met klem aan zich te blijven inspannen om zijn staat van dienst en capaciteiten op dit gebied te verbeteren. In dat verband is hij ook ingenomen met de recente aanneming door Oekraïne van de wet inzake de hervorming van het agentschap voor de ontneming en het beheer van vermogensbestanddelen en ziet hij uit naar de snelle uitvoering ervan. De Raad onderstreept dat het belangrijk is tijdig extra rechters voor het hooggerechtshof voor corruptiebestrijding te selecteren en te benoemen, volgens een geloofwaardige procedure.
28. De Raad is ingenomen met de niet-aflatende inzet van Oekraïne om de **grondrechten** te bevorderen en te beschermen en neemt nota van de verdere versterking van het wetgevende en institutionele kader op dat gebied. Gevallen van vermeende politieke druk op anticorruptieactivisten, mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke organisaties moeten worden gemonitord en aangepakt. De Raad neemt terdege nota van de verdere wijzigingen die zijn aangenomen om het wetgevingskader betreffende de bescherming van de rechten van personen die tot nationale minderheden behoren, aan te scherpen. De uitvoering van deze wetgeving en de door Oekraïne aangegane verbintenis moeten worden voortgezet, in lijn met het onderhandelingskader. De Raad spoort Oekraïne aan om onder meer te werken aan een transparant, pluralistisch en onafhankelijk medialandschap, maatschappelijke organisaties beter te beschermen en de rechten van personen die tot minderheden behoren, te handhaven.
29. De inspanningen om **buitenlandse informatiemanipulatie en inmenging te bestrijden**, moeten worden opgevoerd.

30. Wat de **economische criteria** betreft, prijst de Raad Oekraïne voor zijn aanhoudende macro-economische stabiliteit en de vooruitgang die het heeft geboekt bij de begrotings- hervormingen en de hervormingen van het openbaar bestuur, die moeten worden vervroegd, en verzoekt hij Oekraïne de OESO-beginselen inzake corporate governance verder uit te voeren. De Raad is ingenomen met de goede vorderingen die zijn gemaakt op weg naar een functionerende markteconomie en moedigt Oekraïne aan zich meer in te spannen om de concurrentiedruk en de marktkrachten binnen de EU beter het hoofd te kunnen bieden. De Raad is ingenomen met de lopende uitvoering van het Oekraïneplan als onderdeel van de **faciliteit voor Oekraïne**, neemt met voldoening nota van de bepalende bijdrage ervan aan de tot dusver doorgevoerde hervormingen, waaronder die welke nodig zijn voor de toetreding van Oekraïne tot de EU, en de uitbetaling van de overeenkomstige middelen, en herinnert eraan dat de hervormingsinspanningen in dit verband moeten worden voortgezet.
31. De Raad herinnert aan zijn niet-aflatende steun en prijst de inspanningen van Oekraïne om in de moeilijkste omstandigheden, als gevolg van de toegenomen aanvallen van Rusland op de energie- en civiele infrastructuur van Oekraïne, zijn **energiezekerheid**, -veerkracht en -onafhankelijkheid te vergroten. Hij wijst op het belang van de ontwikkeling van energie-connectiviteit om de veerkracht van de Oekraïense energiesector te vergroten en om deze in de energiemarkt van de EU te integreren. Er zijn nu dringend gezamenlijke inspanningen nodig om te helpen voorzien in de onmiddellijke behoeften en het Oekraïense energiesysteem in de nasleep van de aanvallen te versterken.
32. De Raad blijft zich inzetten om de **geleidelijke integratie** van Oekraïne in de interne markt van de EU te bevorderen, door de associatieovereenkomst EU-Oekraïne, met inbegrip van de diepe en brede vrijhandelsruimte, verder uit te voeren.
33. De Raad prijst Oekraïne nadrukkelijk voor zijn consequente medewerking rond kwesties van buitenlands en veiligheidsbeleid, en voor zijn niet-aflatende inspanningen richting volledige afstemming op de standpunten van het **GBVB**, inclusief de beperkende maatregelen, overeenkomstig de beginselen van soevereiniteit en territoriale integriteit van alle staten. De zeer hoge mate van aanpassing van Oekraïne is een sterk signaal van de strategische gehechtheid van Oekraïne aan zijn EU-traject. De Raad is ingenomen met de medewerking van Oekraïne ter voorkoming van de omzeiling van sancties tegen Rusland en Belarus, en met de actieve deelname van het land aan EU-missies en -operaties in het kader van het GBVB.

MOLDAVIË

34. De Raad prijst Moldavië voor zijn krachtige inzet en vastberaden werkzaamheden in verband met toetredingsgerelateerde hervormingen, ondanks de moeilijke omstandigheden als gevolg van de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne en de hybride aanvallen, met name tegen Moldavië, en de recente energiecrisis.
35. De Raad is ingenomen met de succesvolle en snelle voltooiing van het screeningproces en neemt terdege nota van het oordeel van de Commissie dat alle zes clusters klaar zijn om te worden geopend. De Raad neemt er terdege nota van dat Moldavië de routekaarten inzake de rechtsstaat, openbaar bestuur en democratische instellingen heeft aangenomen, die alle positief zijn beoordeeld door de Commissie. De Raad ziet uit naar de opening van clusters, te beginnen met de onverwijlde opening van de cluster fundamentele kwesties, gevolgd door de andere clusters, overeenkomstig de uitbreidingsmethode en het onderhandelingskader. De Raad bereidt momenteel de volgende stappen voor.
36. De Raad is ingenomen met het hernieuwde en versterkte politieke mandaat dat de Moldavische autoriteiten hebben gekregen na het referendum over EU-lidmaatschap van 20 oktober 2024 en de recente parlementsverkiezingen, die de Europese aspiraties van de bevolking van Moldavië bevestigen, alsook de gehechtheid van Moldavië aan zijn EU-traject en verdere EU-gerelateerde hervormingen. De Raad prijst de veerkracht die de democratische instellingen van Moldavië hebben getoond bij het organiseren van goed georganiseerde verkiezingen in een moeilijke context, waaronder toegenomen buitenlandse inmenging, desinformatie en cyberaanvallen, met name vanuit Rusland. De Raad neemt nota van de lessen die zijn getrokken uit deze aanvallen, die een bedreiging blijven vormen voor het democratische vertrouwen en de pluriformiteit van de media, en zal Moldavië op dit gebied blijven steunen.

37. Met betrekking tot de **fundamentele kwesties** benadrukt de Raad dat het belangrijk is het tempo van de hervormingen aan te houden, met name op het gebied van de rechtsstaat, justitie, veiligheid en de grondrechten, met inbegrip van de rechten van personen die tot minderheden behoren. Hij is ingenomen met de inclusieve aanpak van Moldavië bij de uitvoering van hervormingen, waarbij het maatschappelijk middenveld, de particuliere sector en vertegenwoordigers van de diaspora worden betrokken. De Raad is ook ingenomen met het verzoek van Moldavië om toe te treden tot het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten (FRA), overeenkomstig zijn verbintenis om zich verder aan te passen aan de EU-normen voor de bescherming en bevordering van de grondrechten.
38. Voortbouwend op zijn reeds aanzienlijke vorderingen, moet Moldavië vooruitgang blijven boeken met de alomvattende **justitiële hervorming**, waarbij het doorlichtingsproces wordt afgerond en rechters en aanklagers worden benoemd, en de onafhankelijkheid en integriteit van de rechterlijke macht blijven versterken, hetgeen moet leiden tot een positieve staat van dienst op het gebied van onderzoeken, vervolgingen en definitieve uitspraken op alle niveaus. De Raad moedigt Moldavië aan de werking van de nationale instantie voor de integriteitsbewaking (NIA) te verbeteren om de vermogensbestanddelen en persoonlijke belangen van hoge ambtenaren doeltreffend te verifiëren.
39. De Raad moedigt Moldavië aan **corruptie** te blijven bestrijden, de vervolgingscapaciteit te vergroten en de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht te verbeteren. De Raad is ermee ingenomen dat Moldavië illegale financiering bestrijdt en erop gericht is een solide staat van dienst op te bouwen op het gebied van onderzoeken, vervolgingen en veroordelingen, ook in zaken op hoog niveau. Hij prijst de systemische wijze waarop Moldavië de de-oligarchisatie benadert en spoort het land aan door te gaan met de uitvoering van de acties. De Raad neemt tevens nota van de toezegging van de autoriteiten om het witwassen van geld aan te pakken, onder meer door nauwer samen te werken met de Financiële-actiegroep van de EU en door, ook tijdens de verkiezingsperioden, nieuwe technologische instrumenten te gebruiken. De Raad is ingenomen met de inspanningen van Moldavië om het openbaar bestuur en het beheer van overheidsfinanciën te versterken, met inbegrip van de hervorming van het lokale bestuur. Hij moedigt verdere verbetering van de administratieve capaciteit in belangrijke instellingen aan.

40. De Raad prijst de weerbaarheid van Moldavië tegen Ruslands ongekende **hybride** aanvallen, en bevestigt opnieuw dat de EU Moldavië op dit gebied zal blijven ondersteunen, onder meer via de partnerschapsmissie van de EU in Moldavië. Hij is ingenomen met de proactieve inspanningen van Moldavië om desinformatie tegen te gaan, waaronder de ontwikkeling van een nationale communicatiestrategie en een innovatieve, op de gemeenschap gebaseerde aanpak om lokale actoren zoals landbouwers, jongerenorganisaties en religieuze leiders erbij te betrekken. De Raad moedigt Moldavië aan zijn betrokkenheid in Gagaoezië voort te zetten en herinnert eraan hoe belangrijk het is desinformatie tegen te gaan en inclusieve en objectieve communicatie over EU-integratie op lokaal niveau te bevorderen. De Raad moedigt Moldavië aan die inclusieve inspanningen voort te zetten om de samenleving weerbaarder te maken, de deelname van kiezers te bevorderen en de vrijheid van meningsuiting te waarborgen, onder meer door de wet inzake strategische investeringen af te stemmen op de Europese normen.
41. De Raad is ingenomen met de gestage vooruitgang van Moldavië bij het vergroten van zijn **energiezekerheid** en -onafhankelijkheid. De Raad neemt ook met voldoening nota van de toezegging van Moldavië om de **onderlinge verbindingen van infrastructuur** te versnellen teneinde kwetsbaarheden weg te werken en de regionale veerkracht te versterken. De EU is bereid dit proces te blijven steunen.
42. De Raad is met betrekking tot de **economische criteria** ingenomen met de goede vorderingen die zijn gemaakt bij het opzetten van een functionerende markteconomie en moedigt Moldavië aan zich meer in te spannen om de concurrentiedruk en de marktkrachten binnen de EU het hoofd te kunnen bieden. De Raad onderstreept het belang van verdere transformatieve economische hervormingen en de verdieping van de sectorale samenwerking met de EU. De Raad beveelt aan een begrotingsbeleid te voeren dat de schuldhoudbaarheid waarborgt. Dat houdt onder meer in dat de overheidsinvesteringen worden verhoogd om de economische groei te stimuleren, met name via het **groeiplan** voor Moldavië. De Raad is ingenomen met de oprichting van de hervormings- en groeifaciliteit van 1,9 miljard EUR, die deel uitmaakt van dat groeiplan, neemt met voldoening nota van de tot dusver doorgevoerde hervormingen en de uitbetaling van de overeenkomstige middelen, en herinnert eraan dat de hervormingsinspanningen in dit verband moeten worden voortgezet.

43. De Raad blijft zich inzetten om de **geleidelijke integratie** van Moldavië in de interne markt van de EU te bevorderen, door de associatieovereenkomst EU-Moldavië, met inbegrip van de diepe en brede vrijhandelsruimte, verder uit te voeren. Hij moedigt aan de capaciteit van het agentschap voor interventies en betalingen in de landbouw te vergroten en verleent EU-bijstand voor de verdere coördinatie van hervormingen.
44. De EU blijft krachtig en standvastig opkomen voor de soevereiniteit en territoriale integriteit van Moldavië binnen zijn internationaal erkende grenzen en blijft zich ten volle inzetten om een alomvattende, vreedzame en duurzame oplossing van het conflict in Transnistrië te ondersteunen. Zij roept Rusland op zijn strijdkrachten die illegaal op het grondgebied van Moldavië zijn gestationeerd, terug te trekken.
45. De Raad prijst Moldavië nadrukkelijk voor zijn consequente medewerking rond kwesties van buitenlands en veiligheidsbeleid, en voor zijn niet-aflatende inspanningen om zich volledig aan te sluiten bij het **GBVB**, inclusief de beperkende maatregelen, overeenkomstig de beginselen van soevereiniteit en territoriale integriteit van alle staten. De zeer hoge mate van aanpassing van Moldavië is een sterk signaal van de strategische gehechtheid van Moldavië aan zijn EU-traject. De Raad is ingenomen met de samenwerking van Moldavië ter voorkoming van de omzeiling van sancties tegen Rusland en Belarus, en met de actieve deelname van het land aan EU-missies en -operaties in het kader van het GBVB. De Raad is ermee ingenomen dat Moldavië bereid is de samenwerking in het kader van het veiligheids- en defensiepartnerschap met de EU te versterken.

SERVIË

46. De Raad is ingenomen met het feit dat EU-integratie het strategische doel van Servië blijft en verwacht van Servië dat het dit in zowel woorden als daden duidelijker tot uiting brengt. Dit houdt onder meer in dat bij de uitvoering van EU-gerelateerde hervormingen blijf moet worden gegeven van een sterke politieke wil en consistentie, en dat objectief en ondubbelzinnig over de EU moet worden gecommuniceerd. Hoewel de hervormingen het afgelopen jaar aanzienlijk zijn vertraagd, neemt de Raad nota van bepaalde recente positieve ontwikkelingen en moedigt hij Servië aan deze trend voort te zetten.

47. De Raad merkt op dat er algemene vooruitgang is geboekt in de toetredingsonderhandelingen tot dusver, waarbij 22 van de 35 onderhandelingshoofdstukken zijn geopend en twee hoofdstukken voorlopig zijn afgesloten. De Raad neemt nota van de beoordeling van de Commissie dat Servië nog steeds op de goede weg is wat betreft zijn niveau van paraatheid ten aanzien van de ijkpunten voor de opening van de onderhandelingen in cluster 3 (Concurrentievermogen en inclusieve groei), en zal terugkomen op de opening van cluster 3 in overeenstemming met het onderhandelingskader, en wijst er in het bijzonder op dat Servië aanzienlijke verdere vooruitgang moet boeken op het vlak van de rechtsstaat en de normalisering van de betrekkingen met Kosovo, die het algemene tempo van de toetredingsonderhandelingen zullen blijven bepalen.
48. De Raad neemt nota van de binnenlandse **massaprotesten** naar aanleiding van de instorting van een betonnen luifel van het treinstation van Novi Sad, waarbij 16 mensen om het leven kwamen. Hoewel de vrijheid van vergadering over het algemeen werd gewaarborgd, herinnert de Raad eraan dat deze moet worden versterkt en dat de veiligheid van journalisten moet worden gegarandeerd. Meldingen van buitensporig gebruik van geweld tijdens sommige van die protesten vragen om onpartijdige en grondige onderzoeken. De Raad roept Servië op de spanningen te de-escaleren en een einde te maken aan de diepe polarisatie in de samenleving door de voorwaarden te scheppen voor een inclusieve dialoog waarbij alle belanghebbenden, met inbegrip van het maatschappelijk middenveld, worden betrokken.
49. De Raad wijst nogmaals op het algemene belang van de bescherming van alle **grondrechten**, waaronder mediavrijheid, vrijheid van meningsuiting, bescherming van de meest kwetsbare groepen en de niet-discriminerende behandeling van personen die tot minderheden behoren in heel Servië. De Raad betreurt de achteruitgang op het gebied van de vrijheid van meningsuiting, maar is ingenomen met de aanneming van wijzigingen in de mediawetgeving, waarvan de uitvoering naar de letter en de geest van cruciaal belang is. De Raad is ingenomen met de tot dusver genomen stappen, maar roept Servië op de benoeming van de raad van de regelgevende autoriteit voor elektronische media (REM) snel op inclusieve en transparante wijze af te ronden en ervoor te zorgen dat deze autoriteit doeltreffend kan functioneren. De Raad roept Servië ook op zich actief in te zetten om alle vormen van desinformatie en buitenlandse informatiemanipulatie te voorkomen en bestrijden, onder meer door anti-EU-narratieven in de media en in publieke communicatie tegen te gaan. Servië moet zorgen voor een daadwerkelijk gunstig klimaat voor het maatschappelijk middenveld, de media en de academische vrijheid, en moet de bescherming en veiligheid van journalisten versterken.

50. Servië moet de hervormingen nog sneller doorvoeren en concrete en tastbare resultaten boeken met betrekking tot de **fundamentele kwesties**, met name door te focussen op het vervullen van de tussentijdse ijkpunten voor de hoofdstukken 23 en 24 over de rechtsstaat. De Raad neemt er nota van dat er geen vooruitgang is geboekt op het gebied van de rechterlijke macht en dat er beperkte vooruitgang is geboekt wat betreft de bestrijding van corruptie en georganiseerde criminaliteit.
51. De Raad is ingenomen met de aanneming van de wijzigingen van de wet inzake het centraal kiesregister en benadrukt het belang van de correcte uitvoering ervan, met name door afronding van de audit van het kiesregister. De Raad moedigt Servië met klem aan gevolg te geven aan de resterende aanbevelingen van het OVSE/ODIHR en de organen van de Raad van Europa, met inbegrip van de aanbevelingen met betrekking tot de belangrijkste aspecten van het **verkiezingsproces**.
52. De Raad is ingenomen met de gestage vooruitgang op het gebied van grensbeheer en roept Servië op zijn beleid snel af te stemmen op het visumbeleid van de EU. De Raad neemt er met bezorgdheid nota van dat onderdanen van Rusland visumvrij naar de EU kunnen reizen doordat zij via een versnelde procedure het Servische staatsburgerschap kunnen krijgen, wat een potentieel veiligheidsrisico voor de EU vormt.
53. De Raad is met betrekking tot de **economische criteria** verheugd dat Servië goed is voorbereid op de ontwikkeling van een functionerende markteconomie en moedigt Servië aan zich meer in te spannen om de concurrentiedruk en de marktkrachten binnen de EU het hoofd te kunnen bieden en de nodige structurele hervormingen door te voeren. De Raad is ingenomen met de stappen die Servië heeft gezet om zijn energiebronnen en -routes te diversifiëren.
54. De Raad blijft zich inzetten voor verdere vooruitgang bij de geleidelijke integratie van Servië in de interne markt van de EU, onder meer op basis van een verdere uitvoering van de stabilisatie- en associatieovereenkomst. De Raad is ingenomen met de lopende uitvoering van het **groeiplan** voor de Westelijke Balkan in Servië, die op schema ligt om de burgers concrete voordelen te bieden. De Raad neemt met voldoening nota van de uitbetaling van voorfinanciering en moedigt Servië aan de uitvoering van zijn hervormingsagenda voort te zetten met het oog op de volgende betalingen.

55. De Raad moedigt Servië aan de **goede nabuurschapsbetrekkingen** te versterken en bij te dragen tot stabiliteit en verzoening met alle partners in de regio. De Raad is weliswaar ingenomen met het feit dat Servië zich is blijven beijveren voor een aantal initiatieven voor regionale samenwerking, maar er zijn nog steeds doortastende inspanningen nodig om problemen op te lossen die hun oorsprong vinden in het verleden, in overeenstemming met het internationaal recht en gevestigde beginselen.
56. De Raad blijft benadrukken hoe belangrijk het is dat er op regionaal niveau degelijk wordt samengewerkt bij de **interne afhandeling van oorlogsmisdaden**, waarbij de resterende zaken van vermiste personen worden opgelost en er volledig wordt samengewerkt met het internationaal mechanisme voor de uitoefening van de restbevoegdheden van de straftribunalen. Steun voor veroordeelde oorlogsmisdadigers, of voor de verheerlijking of ontkenning van hun misdaden, is uit den boze.
57. De Raad is ingenomen met de gestage recente toename van de afstemming van Servië op het GBVB, maar herhaalt zijn hoge verwachting dat Servië met de hoogste prioriteit zijn inspanningen opvoert richting volledige **afstemming** op de beperkende maatregelen van de EU, onder meer wat betreft Rusland en Belarus in het kader van de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne. De Raad roept de Servische autoriteiten tevens op af te zien van acties en verklaringen die ingaan tegen de standpunten van de EU inzake buitenlands beleid en andere strategische aangelegenheden. De Raad is ingenomen met de bijstand van Servië aan Oekraïne en moedigt Servië aan zijn goede samenwerking met de EU bij het voorkomen van de omzeiling van de beperkende maatregelen van de EU voort te zetten. De Raad is verheugd dat Servië actief blijft deelnemen en aanzienlijk blijft bijdragen aan missies en operaties van de EU in het kader van het GVDB.
58. De Raad blijft de door de EU gefaciliteerde dialoog tussen Belgrado en Pristina over de normalisering van de betrekkingen, onder leiding van de hoge vertegenwoordiger en met steun van de speciale vertegenwoordiger van de EU, volledig ondersteunen.

59. Vooruitgang op hun respectieve Europese trajecten hangt af van de inspanningen die worden geleverd om al hun verbintenissen uit de Overeenkomst over het pad naar normalisering uit 2023 en de bijbehorende uitvoeringsbijlage en alle eerdere overeenkomsten zonder verdere vertragingen of voorwaarden volledig na te komen. Beide partijen dreigen belangrijke kansen mis te lopen indien vooruitgang uitblijft wat betreft de normalisering van hun betrekkingen. De Raad erkent dat de binnenlandse politieke contexten in zowel Servië als Kosovo het boeken van vooruitgang hebben bemoeilijkt en betreurt het dat verscheidene dialoogovereenkomsten door beide partijen nog steeds onvolledig worden uitgevoerd.
60. Servië wordt geacht alle in het kader van de dialoog bereikte overeenkomsten volledig uit te voeren en zijn verbintenissen uit hoofde van de overeenkomst uit 2023 na te komen door een begin te maken met de erkenning van documenten en symbolen van Kosovo conform artikel 1 en zich te onthouden van bezwaar tegen het lidmaatschap van Kosovo van internationale organisaties conform artikel 4.
61. De Raad herhaalt dat de status van de door Servië ondersteunde structuren en diensten, met name gezondheidszorg en onderwijs, op gecoördineerde, transparante en inclusieve wijze zal worden geregulariseerd conform de dialoogovereenkomsten en de Kosovaarse wetgeving.
62. De Raad herhaalt zijn verwachtingen ten aanzien van de re-integratie van Kosovaarse Serviërs, te beginnen met inclusieve deelname aan Kosovaarse instellingen op alle niveaus, gevolgd door de onvoorwaardelijke re-integratie van in aanmerking komend personeel van justitie en politie, conform de dialoogovereenkomsten en met volledige inachtneming van het rechtskader van Kosovo.
63. Van Servië en Kosovo wordt verwacht dat zij zich onthouden van provocerende acties, verdeeldheid zaaiende retoriek vermijden en duurzame en gecoördineerde oplossingen vinden die veiligheid, beveiliging en participerende democratie voor alle burgers waarborgen. De Raad neemt nota van de de-escalerende stappen die beide partijen in 2025 hebben gezet.

64. De Raad veroordeelt opnieuw met klem het geweld dat in mei 2023 in het noorden van Kosovo door Kosovaars-Servische demonstranten is gebruikt tegen burgers, troepen van de Kosovo Force, rechtshandhavers en leden van de pers, alsook de gewelddadige aanval op de Kosovaarse politie in september 2023. Er bestaat geen rechtvaardiging voor geweld. De Raad neemt er met grote bezorgdheid nota van dat Servië nog niet heeft voldaan aan de verwachtingen inzake de volledige verantwoordingsplicht en betreurt het ten zeerste dat Servië in dit verband onvoldoende maatregelen heeft genomen, en bijvoorbeeld niet heeft opgetreden tegen schendingen van de dialoogprocedures inzake wederzijdse rechtshulp.
65. De Raad neemt er nota van dat de hoge vertegenwoordiger bereid is een bijeenkomst op hoog niveau in het kader van de dialoog te beleggen zodra de omstandigheden gunstig zijn, en verwacht van beide partijen dat zij de gelegenheid aangrijpen om concrete resultaten te boeken met het oog op een alomvattende, juridisch bindende overeenkomst over de normalisering van de betrekkingen in overeenstemming met het internationaal recht en het EU-acquis.

NOORD-MACEDONIË

66. De Raad is verheugd dat Noord-Macedonië integratie in de EU als strategisch doel heeft gehandhaafd en roept het land op meer inspanningen te leveren om de EU-gerelateerde hervormingen door te voeren. De Raad herinnert aan zijn conclusies van juli 2022 en merkt op dat Noord-Macedonië de **grondwetswijzigingen** waartoe het zich heeft verbonden, nog niet heeft afgerond. De Raad herhaalt dat hij bereid is zonder verdere vertraging of aanvullende politieke besluiten een nieuwe intergouvernementele conferentie bijeen te roepen zodra Noord-Macedonië deze toezegging is nagekomen, in overeenstemming met zijn interne procedures. Daarna staat de Raad klaar om de eerste onderhandelingscluster zo spoedig mogelijk te openen, overeenkomstig het onderhandelingskader.

67. De Raad onderstreept dat Noord-Macedonië snel en doortastend moet optreden om te voldoen aan de ijkpunten voor de opening van de onderhandelingen over cluster 1 (**fundamentele kwesties**). De Raad roept Noord-Macedonië op zijn inspanningen op te voeren en hervormingen door te voeren, met name op het gebied van de rechtsstaat waar het afgelopen jaar geen vooruitgang is geboekt. Noord-Macedonië moet de onafhankelijkheid en integriteit van de rechterlijke macht waarborgen, onder meer door de raad voor de rechtspraak te versterken in overeenstemming met de aanbeveling van de EU-missie van collegiale toetsing van 2023 en het advies van de Commissie van Venetië. De strijd tegen corruptie en georganiseerde criminaliteit moet worden opgevoerd. Noord-Macedonië moet in corruptiezaken op hoog niveau zijn staat van dienst verbeteren met doeltreffende onderzoeken, vervolgingen, definitieve veroordelingen en confiscatie van criminele vermogensbestanddelen. De Raad roept Noord-Macedonië op een nieuw wetboek van strafrecht vast te stellen dat in overeenstemming is met het EU-acquis en de internationale normen. De Raad neemt er nota van dat er enige vooruitgang is geboekt bij de hervorming van het openbaar bestuur en moedigt Noord-Macedonië aan zijn inspanningen voor de modernisering van zijn openbaar bestuur op te voeren en ervoor te zorgen dat de vereiste administratieve capaciteit voorhanden is.
68. De Raad neemt nota van de door de Commissie verstrekte informatie over enige recente vooruitgang die is geboekt en moedigt de autoriteiten van Noord-Macedonië aan de werkzaamheden op een inclusieve manier voor te bereiden en af te ronden met betrekking tot de **drie routekaarten** voor de werking van democratische instellingen, de hervorming van het openbaar bestuur en de hoofdstukken over de rechtsstaat, alsook met betrekking tot het **actieplan** dat gewijd zal zijn aan de bescherming van de rechten van personen die tot minderheden of gemeenschappen behoren.
69. De Raad herhaalt zijn oproep aan Noord-Macedonië om de **grondrechten**, waaronder de rechten van personen die tot minderheden of gemeenschappen behoren, de mediavrijheid en de vrijheid van meningsuiting verder te versterken.

70. De Raad is ingenomen met het feit dat de recente lokale verkiezingen in oktober en november 2025 doorgaans op een open manier werden georganiseerd, al was er sprake van enkele procedurele tekortkomingen. Er is nog steeds behoefte aan een grondige **hervorming van het kiesstelsel**, met inbegrip van de uitvoering van de openstaande aanbevelingen van de OVSE/ODIHR en de Commissie van Venetië.
71. De Raad is ingenomen met de samenwerking op het gebied van grensbeheer tussen Noord-Macedonië en Frontex. De Raad roept Noord-Macedonië op meer inspanningen te leveren om de asielopvangstelsels en -procedures te verbeteren.
72. Wat de **economische criteria** betreft, stelt de Raad een goede mate van voorbereiding en beperkte door Noord-Macedonië geboekte vooruitgang bij het ontwikkelen van een functionerende markteconomie vast. De Raad neemt er met voldoening nota van dat Noord-Macedonië enige vooruitgang heeft geboekt en moedigt de kandidaat-lidstaat aan zijn inspanningen op te voeren om de concurrentiedruk en de marktkrachten binnen de EU het hoofd te kunnen bieden en de nodige structurele hervormingen door te voeren. De Raad is ingenomen met de recente vooruitgang met betrekking tot de spoorverbinding langs vervoerscorridor VIII, die van strategisch belang is, en verwacht dat de gedane toezeggingen daadwerkelijk worden nagekomen.
73. De Raad blijft zich inzetten voor verdere vooruitgang bij de geleidelijke integratie van Noord-Macedonië in de interne markt van de EU, onder meer op basis van een verdere uitvoering van de stabilisatie- en associatieovereenkomst. De Raad is ingenomen met de lopende uitvoering van het **groeiplan** voor de Westelijke Balkan in Noord-Macedonië, die op schema ligt om de burgers concrete voordelen te bieden. De Raad neemt met voldoening nota van de eerste twee gedeeltelijke betalingen in het kader van de hervormings- en groeifaciliteit en moedigt Noord-Macedonië aan de uitvoering van zijn hervormingsagenda voort te zetten.

74. De Raad merkt op dat **goede nabuurschapsbetrekkingen** en regionale samenwerking essentiële elementen blijven van zowel het uitbreidingsproces als het stabilisatie- en associatieproces. De Raad herinnert eraan hoe belangrijk het is tastbare resultaten te boeken en te goeder trouw bilaterale overeenkomsten uit te voeren, waaronder de Overeenkomst van Prespa met Griekenland en het Verdrag inzake vriendschap, goed nabuurschap en samenwerking met Bulgarije, overeenkomstig het onderhandelingskader.
75. De Raad prijst Noord-Macedonië nadrukkelijk voor zijn consequente medewerking rond kwesties van buitenlands beleid, en het feit dat het land zich reeds lang vastberaden en volledig aansluit bij het **GBVB**, inclusief de beperkende maatregelen van de EU. Dit is een sterk signaal van de strategische gehechtheid van Noord-Macedonië aan zijn EU-traject. De Raad is ook ingenomen met de aanhoudende actieve deelname van Noord-Macedonië aan EU-missies en -operaties in het kader van het GVDB en met de bereidheid om de samenwerking in het kader van het veiligheids- en defensiepartnerschap met de EU te versterken.

BOSNIË EN HERZEGOVINA

76. Naar aanleiding van het besluit van de Europese Raad van maart 2024 om de **toetredings- onderhandelingen te openen** met Bosnië en Herzegovina, ziet de Raad ernaar uit dat Bosnië en Herzegovina alle ter zake doende stappen uit de aanbeveling van de Commissie van 12 oktober 2022 zet, opdat de Raad, wanneer aan die voorwaarden is voldaan, het onderhandelingskader kan aannemen. Verdere inspanningen zijn nodig om te voldoen aan de 14 essentiële prioriteiten die zijn uiteengezet in het advies van de Commissie betreffende de toetreding van Bosnië en Herzegovina, dat in 2019 door de Raad is bekrachtigd.

77. De Raad merkt op dat de **hervormingsdynamiek** nog steeds geen nieuw elan heeft gekregen en dringt er bij alle politieke actoren op aan zich opnieuw te richten op het boeken van vooruitgang bij het EU-traject en de nodige hervormingen door te voeren. Bosnië en Herzegovina moet prioritair de nieuwe wet inzake de Hoge Raad voor Justitie en Rechtsvervolging en de wet inzake de rechtbanken aannemen in overeenstemming met de Europese normen, en een hoofdonderhandelaar benoemen. Bosnië en Herzegovina moet ook een nationaal plan voor de overname van het acquis opzetten en dringend een nationale IPA-coördinator benoemen.
78. De Raad merkt op dat er geen vooruitgang is geboekt inzake de **rechterlijke macht en de strijd tegen corruptie**, en onderstreept dat de beslissingen van het Grondwettelijk Hof volledig moeten worden gerespecteerd, uitgevoerd en gehandhaafd. De Raad merkt tevens op dat enige vorderingen zijn gemaakt in de **strijd tegen de georganiseerde criminaliteit**, en is ingenomen met de ratificatie van de samenwerkingsovereenkomst met Eurojust en de aanneming van de wet inzake de bescherming van persoonsgegevens. Het is nog steeds nodig een staat van dienst op te bouwen op het gebied van onderzoeken en veroordelingen en de institutionele capaciteit en de capaciteit op het gebied van planning en coördinatie van het land met betrekking tot de strijd tegen corruptie en georganiseerde criminaliteit verder te versterken.
79. De Raad is ingenomen met de aanneming van de wet inzake grenscontrole en de operationele inzet van Frontex-personeel na de ondertekening en voorlopige toepassing van de Frontex-statusovereenkomst, en roept Bosnië en Herzegovina op zich snel volledig aan te passen aan het **visumbeleid** van de EU.
80. De Raad merkt op dat beperkte inspanningen zijn geleverd op het gebied van de **grondrechten** en roept Bosnië en Herzegovina op de vrijheid van vergadering, vereniging en meningsuiting volledig te eerbiedigen en zich te onthouden van acties die de uitoefening ervan negatief beïnvloeden. In de aanloop naar de algemene verkiezingen van 2026 moet de integriteit van het verkiezingsproces worden verbeterd, in overeenstemming met de aanbevelingen van internationale organen.

81. Wat betreft de **institutionele mechanismen** die door de vredesovereenkomst van Dayton werden ingevoerd, moet Bosnië en Herzegovina verdere grondwettelijke en electorale hervormingen doorvoeren om de gelijkheid en non-discriminatie van alle burgers te verzekeren, onder meer door de jurisprudentie in de zaak *Sejdić-Finci* en de ter zake doende jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens toe te passen. De Raad roept nogmaals op tot een inclusief proces van beperkte constitutionele en electorale hervormingen, via een echte dialoog en in overeenstemming met de Europese normen, teneinde alle vormen van ongelijkheid en discriminatie in het verkiezingsproces uit te bannen, met name in het licht van de verkiezingen in 2026. De Raad brengt tevens in herinnering dat een aantal arresten van het Grondwettelijk Hof nog niet integraal is uitgevoerd. Er mogen geen stappen worden genomen om de uitvoering van deze uitspraken te bemoeilijken of verdere verdeeldheid te zaaien.
82. De Raad herhaalt zijn **onvoorwaardelijke steun** voor het EU-perspectief van Bosnië en Herzegovina als één verenigd, soeverein land. De Raad dringt er bij alle politieke actoren in Bosnië en Herzegovina op aan zich te onthouden van provocerende en verdeeldheid zaaïende retoriek en handelingen, waaronder het in twijfel trekken van de soevereiniteit, eenheid en territoriale integriteit van het land, de beginselen van gelijkheid en non-discriminatie van alle burgers uit alle constituerende bevolkingsgroepen en van de overige burgers te eerbiedigen, te stoppen met de verheerlijking van veroordeelde oorlogsmisdadigers, en vertrouwen en verzoening actief te bevorderen.
83. De Raad neemt nota van de recente ontwikkelingen in de Nationale Vergadering van de Republika Srpska die bijdragen tot de de-escalatie van de politieke situatie. De Raad onderstreept dat het van cruciaal belang is dat de autoriteiten in de entiteit Republika Srpska blijk geven van een duidelijke politieke wil om af te stappen van de resterende initiatieven en wetgeving die indruisen tegen de grondwettelijke orde en het EU-traject van het land, en die een bron van zorg blijven.

84. De Raad roept Bosnië en Herzegovina met betrekking tot de **economische criteria** op meer inspanningen te leveren om de totstandbrenging van een functionerende markteconomie vooruit te helpen, zijn vermogen te verbeteren om de concurrentiedruk en de marktkrachten binnen de EU het hoofd te kunnen bieden, en de nodige structurele hervormingen door te voeren.
85. De Raad blijft zich inzetten voor verdere vooruitgang bij de geleidelijke integratie van Bosnië en Herzegovina in de interne markt van de EU, onder meer op basis van een verdere uitvoering van de stabilisatie- en associatieovereenkomst. De Raad is ingenomen met de lopende uitvoering van het **groeiplan** voor de Westelijke Balkan in Bosnië en Herzegovina, die op schema ligt om de burgers concrete voordelen te bieden. De Raad is ingenomen met de recente aanneming van de **hervormingsagenda** die nodig is voor uitbetalingen uit de hervormings- en groeifaciliteit, en roept Bosnië en Herzegovina op de lenings- en faciliteitsovereenkomsten te ratificeren, de coördinator voor de hervormings- en groeifaciliteit te benoemen en onverwijld te beginnen met de uitvoering van de hervormingen.
86. De Raad is tevreden met de vernieuwing van het mandaat van **EUFOR Althea**, die een belangrijke rol blijft spelen door de autoriteiten in Bosnië en Herzegovina te ondersteunen bij het handhaven van een veilige omgeving voor alle burgers.
87. De Raad wijst nogmaals op het belang van voortdurende samenwerking tussen internationale actoren en spreekt zijn steun uit voor de werkzaamheden van de **hoge vertegenwoordiger** en zijn bureau om de “5+2-agenda” uit te voeren.
88. De Raad moedigt Bosnië en Herzegovina aan zich verder actief in te zetten voor regionale samenwerking en goede **nabuurschapsbetrekkingen**, en herhaalt zijn oproep aan Bosnië en Herzegovina om alle regionale **mobiliteitsovereenkomsten** in het kader van het proces van Berlijn snel af te ronden.

89. De Raad prijst het feit dat Bosnië en Herzegovina zich volledig heeft aangesloten bij het **GBVB**, wat een duidelijk signaal is van zijn gehechtheid aan het EU-traject, en moedigt het land aan hiermee door te gaan en alle beperkende maatregelen, ook die ten aanzien van Rusland en Belarus, volledig uit te voeren.

KOSOVO

90. De Raad is ingenomen met de niet-aflatende **inzet** van Kosovo voor zijn Europese traject en de daarmee samenhangende hervormingen, waarvoor de EU steun zal blijven verlenen.
91. De Raad neemt nota van de over het algemeen **beperkte vooruitgang** op het gebied van hervormingen tijdens de verslagperiode en roept Kosovo op om samenwerking tussen partijen tot stand te brengen en het tempo van de hervormingen op te voeren. Er zijn met name inspanningen nodig om de hervorming van het openbaar bestuur en de rechtsstaat te versterken, met inbegrip van de consolidatie van het rechtstelsel, de strijd tegen corruptie en de bescherming van de grondrechten, met name de vrijheid van meningsuiting, op het vlak waarvan geen vooruitgang is geboekt. De Raad merkt op dat **enige vooruitgang** is geboekt in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit.
92. De Raad is ingenomen met het feit dat de **parlementsverkiezingen** van februari 2025 open waren en binnen een nieuw rechtskader werden gehouden, maar wijst ook op de aanzienlijke uitdagingen, en moedigt Kosovo aan zijn kiesstelsel te blijven consolideren in overeenstemming met de aanbevelingen van de EU-verkiezingswaarnemingsmissie van 2025.
93. De Raad neemt met bezorgdheid nota van de langdurige politieke impasse na de parlementsverkiezingen, benadrukt het belang van een goed georganiseerd en inclusief verkiezingsproces met het oog op de vervroegde algemene verkiezingen op 28 december 2025 en betreurt de pogingen om het werk van de centrale kiescommissie te politiseren.
94. De Raad is ingenomen met het feit dat de **lokale verkiezingen** in 2025 op transparante en professionele wijze zijn gehouden en dat alle gemeenschappen eraan hebben deelgenomen.
95. De Raad erkent de vooruitgang op het gebied van migratiebeheer en roept Kosovo op zich snel aan te passen aan het visumbeleid van de EU.

96. De Raad is met betrekking tot de **economische criteria** verheugd dat Kosovo enige vooruitgang heeft geboekt bij de ontwikkeling van een functionerende markteconomie en op het vlak van de capaciteit van het land om de concurrentiedruk en de marktkrachten binnen de EU het hoofd te kunnen bieden, en moedigt Kosovo aan de nodige structurele hervormingen door te voeren.
97. De Raad blijft zich inzetten voor verdere vooruitgang bij de geleidelijke integratie van Kosovo in de interne markt van de EU, onder meer op basis van een verdere uitvoering van de stabilisatie- en associatieovereenkomst. De Raad is ingenomen met de lopende uitvoering van het **groeiplan** voor de Westelijke Balkan in Kosovo, die op schema ligt om de burgers concrete voordelen te bieden. Als voorwaarde voor het ontvangen van uitbetalingen uit de hervormings- en groeifaciliteit moet Kosovo de lenings- en faciliteitsovereenkomsten onverwijld ratificeren.
98. De Raad moedigt Kosovo aan te blijven samenwerken met **EULEX** en andere relevante internationale actoren en het werk van de **Speciale Kamers Kosovo en de Speciale Aanklager** onvoorwaardelijk te ondersteunen.
99. Een constructieve opstelling met betrekking tot **regionale samenwerking**, met name in het kader van Cefta, blijft van doorslaggevend belang.
100. De Raad prijst Kosovo nadrukkelijk voor zijn veroordeling van Ruslands aanvalsoorlog tegen Oekraïne, zijn voortdurende vrijwillige aansluiting bij het **GBVB**, en zijn doorlopende uitvoering van de beperkende maatregelen van de EU. Dit laat duidelijk zien welke strategische keuze Kosovo maakt en welke plaats het inneemt in een gemeenschap van waarden.
101. De Raad neemt met voldoening nota van de ordelijke overdracht van het lokale bestuur in de vier noordelijke gemeenten, herhaalt zijn conclusies van vorig jaar en ziet uit naar de opheffing van de resterende maatregelen.
102. De Raad blijft de door de EU gefaciliteerde dialoog tussen Belgrado en Pristina over de normalisering van de betrekkingen, onder leiding van de hoge vertegenwoordiger en met steun van de speciale vertegenwoordiger van de EU, volledig ondersteunen.

103. Vooruitgang op hun respectieve Europese trajecten hangt af van de inspanningen die worden geleverd om al hun verbintenissen uit de Overeenkomst over het pad naar normalisering uit 2023 en alle eerdere overeenkomsten zonder verdere vertragingen of voorwaarden volledig na te komen. Beide partijen dreigen belangrijke kansen mis te lopen indien vooruitgang uitblijft wat betreft de normalisering van hun betrekkingen. De Raad erkent dat de binnenlandse politieke contexten in zowel Kosovo als Servië de vorderingen voor uitdagingen hebben gesteld en betreurt het dat verscheidene dialoogovereenkomsten door beide partijen nog steeds onvolledig worden uitgevoerd.
104. Van Kosovo wordt verwacht dat het alle overeenkomsten die zijn bereikt in het kader van de dialoog tussen Belgrado en Pristina ten volle uitvoert, met inbegrip van de oprichting van de vereniging/gemeenschap van gemeenten met een Servische meerderheid, en zijn verbintenissen uit hoofde van de overeenkomst van 2023 begint na te komen door het proces op te starten dat moet leiden tot specifieke regelingen en garanties “voor een passend niveau van zelfbeheer voor de Servische gemeenschap in Kosovo”, overeenkomstig artikel 7.
105. De Raad herhaalt dat wordt verwacht dat de status van de door Servië ondersteunde structuren en diensten in Kosovo, met name gezondheidszorg en onderwijs, op gecoördineerde, transparante en inclusieve wijze zal worden geregulariseerd conform de dialoogovereenkomsten en de Kosovaarse wetgeving. De Raad neemt met bezorgdheid nota van het feit dat Kosovaarse Serviërs en andere gemeenschappen hebben te lijden gehad onder verschillende ongecoördineerde acties van Kosovo, onder meer tegen door Servië ondersteunde structuren en diensten die in Kosovo actief zijn. Deze acties hebben ook de toegang tot openbare en sociale basisdiensten bemoeilijkt.
106. De Raad herhaalt zijn verwachtingen ten aanzien van de re-integratie van Kosovaarse Serviërs, te beginnen met hun inclusieve deelname aan Kosovaarse instellingen op alle niveaus, gevolgd door de onvoorwaardelijke re-integratie van in aanmerking komend personeel van justitie en politie, conform de dialoogovereenkomsten en met volledige inachtneming van het rechtskader van Kosovo.
107. Van Kosovo en Servië wordt verwacht dat zij afzien van provocerende acties, verdeeldheid zaaiende retoriek vermijden en duurzame en gecoördineerde oplossingen vinden die veiligheid, beveiliging en participerende democratie voor alle burgers waarborgen. De Raad neemt nota van de de-escalerende stappen die beide partijen in 2025 hebben gezet.

108. De Raad veroordeelt opnieuw met klem het geweld dat op in mei 2023 in het noorden van Kosovo door Kosovaars-Servische demonstranten is gebruikt tegen burgers, troepen van de Kosovo Force, rechtshandhavers en leden van de pers, en de gewelddadige aanval op de Kosovaarse politie in september 2023 en betuigt zijn solidariteit met de getroffen personen. Er bestaat geen rechtvaardiging voor geweld. De Raad onderstreept de noodzaak van volledige verantwoordingsplicht.
109. De Raad neemt er nota van dat de hoge vertegenwoordiger bereid is een bijeenkomst op hoog niveau in het kader van de dialoog te beleggen zodra de omstandigheden gunstig zijn, en verwacht van beide partijen dat zij de gelegenheid aangrijpen om concrete resultaten te boeken met het oog op een alomvattende, juridisch bindende overeenkomst over de normalisering van de betrekkingen in overeenstemming met het internationaal recht en het EU-acquis.
110. De Raad herinnert eraan dat de agenda van de speciale groep voor normalisering van Kosovo moet worden gewijzigd om de in de overeenkomst van 2023 bedoelde verplichtingen van Kosovo te weerspiegelen.

TURKIJE

111. Turkije blijft een kandidaat-lidstaat en een belangrijke partner op veel gebieden van gemeenschappelijk belang. Net als in de conclusies van vorig jaar stelt de Raad vast dat de toetredingsonderhandelingen met Turkije feitelijk tot stilstand zijn gekomen en dat geen verdere hoofdstukken in aanmerking komen om te worden geopend of gesloten. In overeenstemming met eerdere conclusies van de Raad en de Europese Raad over de betrekkingen met Turkije, herhaalt de Raad het strategisch belang van de EU bij een stabiel en veilig klimaat in het oostelijke Middellandse Zeegebied en bij de ontwikkeling van coöperatieve en wederzijds voordelige betrekkingen met Turkije.
112. De EU herhaalt haar **bereidheid** om op gebieden van gemeenschappelijk belang op een gefaseerde, evenredige en omkeerbare wijze **met Turkije te blijven samen te werken**, in overeenstemming met de conclusies van de Europese Raad van april 2024 en met inachtneming van vastgestelde voorwaarden.

113. De Raad neemt terdege nota van de **concrete stappen die in dat verband zijn gezet**, met name de organisatie van nieuwe of eerder opgeschorte dialogen op hoog niveau en de inspanningen van de Europese Investeringsbank om de werkzaamheden te hervatten, met bijzondere aandacht voor de particuliere sector. De Raad neemt ook terdege nota van de voortzetting van de dialogen over buitenlands beleid en regionale kwesties en van de dialogen op hoog niveau tussen de EU en Turkije, die in eerdere conclusies van de Europese Raad zijn uiteengezet. De constructieve betrokkenheid van Turkije zelf zal een voorname rol spelen bij het bevorderen van de verschillende samenwerkingsgebieden. De Raad hecht in dat verband bijzonder belang aan hervatting van en vooruitgang met de gesprekken over een regeling voor de kwestie-Cyprus voor een hechtere samenwerking tussen de EU en Turkije.
114. De Raad is diep bezorgd over de terugval en aanhoudende achteruitgang op het gebied van **democratie, de rechtsstaat en de grondrechten**. Het systemische gebrek aan onafhankelijkheid en de ongepaste druk op de rechterlijke macht, de inperking van vrije en veilige meningsuiting, en de arrestatie en vervolging van democratisch gekozen functionarissen en oppositieleden, waaronder de burgemeester van Istanbul, alsook politieke activisten, vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld en het bedrijfsleven, journalisten en anderen, doen steeds meer de vraag rijzen over de inzet van Turkije voor democratische waarden, en hebben geleid tot grotere bezorgdheid over de onafhankelijkheid van zijn rechterlijke macht. De toenemende druk op maatschappelijke organisaties, met name die welke zich bezighouden met vrouwen, lhbtq'ers, milieubescherming en mensenrechten, is ook een punt van grote zorg. De Raad roept Turkije op om de negatieve trend zo snel mogelijk om te buigen en alle overige ernstige tekortkomingen die worden geconstateerd in het verslag van de Commissie, op geloofwaardige wijze aan te pakken.
115. De Raad is ook diep bezorgd over Turkijes voortdurende gebrek aan vooruitgang bij de uitvoering van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens (EVRM) en van de arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. De Raad herhaalt zijn oproepen aan Turkijes autoriteiten om intensiever samen te werken met de Raad van Europa, de belangrijke aanbevelingen van de organen ervan op te volgen, onverkort uitvoering te geven aan het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en andere internationale mensenrechten-instrumenten waarbij Turkije partij is, en alle arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens ten uitvoer te leggen, overeenkomstig artikel 46 van het EVRM.

116. De Raad wijst nogmaals op het belang van voortdurende en duurzame verbetering in de **betrekkingen tussen Turkije en Griekenland**. De Raad herhaalt dat de de-escalatie in het oostelijke Middellandse Zeegebied moet worden bestendigd.
117. De Raad blijft van Turkije verwachten dat het zich ondubbelzinnig inzet voor **goede nabuurschapsbetrekkingen** en vreedzame geschillenbeslechting, waarbij het zich indien nodig kan wenden tot het Internationaal Gerechtshof. Zoals gesteld in alle Raadsconclusies over dit onderwerp, evenals in de verklaring van 21 september 2005, herhaalt de Raad dat Turkije zijn verplichtingen uit hoofde van het onderhandelingskader moet nakomen, met inbegrip van de integrale en niet-discriminerende uitvoering ten aanzien van alle lidstaten van het aanvullend protocol bij de associatieovereenkomst. Erkenning van alle lidstaten is van essentieel belang. Turkije moet zijn betrekkingen met de Republiek Cyprus normaliseren en de soevereiniteit en territoriale integriteit van alle EU-lidstaten, alsook al hun soevereine rechten, eerbiedigen overeenkomstig het EU-recht en het internationaal recht, met inbegrip van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake het recht van de zee.
118. De Raad herhaalt dat de EU zich ten volle inzet voor een integrale **regeling van de kwestie-Cyprus** binnen het door de VN overeengekomen kader, in overeenstemming met alle desbetreffende resoluties van de VN-Veiligheidsraad, de beginselen waarop de EU is gegrondvest en het acquis. Het blijft van cruciaal belang dat Turkije zich inzet voor en actief bijdraagt aan een dergelijke vredesregeling, inclusief de externe aspecten ervan. De Raad is ingenomen met de pogingen van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties om de gesprekken over een integrale regeling te hervatten, waaronder zijn benoeming van een persoonlijke gezant voor Cyprus. De EU blijft bereid om in alle fasen van het door de VN geleide proces een actieve ondersteunende rol te spelen, met alle passende middelen die voorhanden zijn. In dit verband ziet de Raad uit naar een nauwe samenwerking met de speciale gezant van de Commissie voor Cyprus. De Raad herinnert aan het belang van de status van Varosha, veroordeelt alle unilaterale acties van Turkije die indruisen tegen resoluties van de VN-Veiligheidsraad, en roept opnieuw op deze onmiddellijk terug te draaien. De Raad roept Turkije op alle relevante resoluties van de VN-Veiligheidsraad na te leven, met name de Resoluties 541, 550, 789 en 1251.

119. Wat de **economische criteria** betreft, neemt de Raad er nota van dat er enige vooruitgang is geboekt en moedigt hij Turkije aan op stabiliteit gericht macro-economisch beleid te blijven voeren en zich te blijven bekommeren over de goede werking van de markteconomie van Turkije en over zijn institutioneel en regelgevingsklimaat.
120. De Raad prijst Turkije voor zijn aanhoudende inspanningen bij het opvangen van een van 's werelds grootste vluchtelingenpopulaties. De **verklaring EU-Turkije** is nog steeds het belangrijkste kader voor samenwerking op het gebied van migratie en blijft resultaten opleveren. Turkije en de EU zijn blijven samenwerken om vluchtelingen en gastgemeenschappen in Turkije te ondersteunen. De Raad wijst opnieuw op het belang van de volledige en niet-discriminerende uitvoering van de verklaring EU-Turkije, ook ten aanzien van de Republiek Cyprus, om zonder verdere vertraging terugkeeroperaties te hervatten en irreguliere aankomsten te voorkomen. In dit verband benadrukt de Raad ook dat Turkije de overnameovereenkomst met de EU volledig en doeltreffend moet blijven uitvoeren, met alle EU-lidstaten moet samenwerken op het gebied van justitie en binnenlandse zaken, en zich moet afstemmen op het visumbeleid van de EU.
121. De Raad herinnert eraan dat Turkije zijn verplichtingen met betrekking tot de uitvoering van de **douane-unie EU-Turkije** moet nakomen, ervoor moet zorgen dat deze ten aanzien van alle lidstaten doeltreffend wordt toegepast en zijn douanebeleid volledig moet afstemmen op het gemeenschappelijk douanetarief van de EU, het stelsel van algemene tariefpreferenties en de regeling voor controle op de uitvoer van producten voor tweërlei gebruik, alsook op de EU-wetgeving inzake buitenlandse directe investeringen. Hoewel de Raad de geboekte vooruitgang met het opheffen van een aantal handelsbelemmeringen en bepaalde beperkingen erkent, verwacht hij van Turkije dat het dit proces voortzet en intensiveert voor de resterende belemmeringen.
122. De Raad erkent de specifieke maatregelen die Turkije heeft genomen om de omzeiling van **EU-sancties tegen Rusland** via zijn grondgebied een halt toe te roepen. Deze maatregelen moeten waar nodig worden uitgevoerd in samenhang met en aangevuld door verdere inspanningen, met name op het gebied van geavanceerde technologieproducten die Rusland voor militaire doeleinden gebruikt en in verband met Ruslands "schaduwvloot". Actieve en nauwere samenwerking met de EU bij het voorkomen en opsporen van de omzeiling van EU-sancties blijft van het grootste belang.

123. Het stelt de Raad diep teleur dat Turkije zich nog altijd slechts in zeer geringe mate aansluit bij het **GBVB** en zich niet aansluit bij de **beperkende maatregelen van de EU** in reactie op Ruslands aanvalsoorlog tegen Oekraïne, en hij herhaalt zijn krachtige oproep aan Turkije om de GBVB-standpunten en de beperkende maatregelen van de EU met de hoogste prioriteit beter na te volgen. De Turkse autoriteiten moeten hier werk van maken, onder meer in het kader van de dialogen tussen de EU en Turkije over buitenlands beleid en regionale kwesties. De Raad neemt er nota van dat Turkije zich constructief heeft opgesteld bij het aanpakken van een aantal regionale en geopolitieke kwesties. De Raad erkent de belangrijke rol van Turkije bij de verdere facilitering van de gesprekken tussen Oekraïne en Rusland in Istanbul, en de algemene steun en bijdragen van Turkije aan Oekraïne, die moeten worden gehandhaafd en verder moeten worden uitgebreid.

GEORGIE

124. De Raad bevestigt nogmaals dat de Unie de aspiraties van de overgrote meerderheid van de Georgische bevolking voor een Europese toekomst steunt.
125. De acties van de Georgische autoriteiten voldoen niet aan de verwachtingen die de EU van een kandidaat-lidstaat heeft. De Raad neemt nota van de ernstige algemene achteruitgang op het gebied van de democratie, de mensenrechten en de rechtsstaat, met onder meer de aanneming van repressieve wetgeving die de grondrechten en fundamentele vrijheden ondermijnt, de politieke instrumentalisering van de rechterlijke macht, de vervolging van oppositieleiders, willekeurige arrestaties van demonstranten en journalisten en een slinkende ruimte voor het maatschappelijk middenveld.
126. De Raad veroordeelt de verspreiding door de Georgische autoriteiten van desinformatie en anti-EU-narratieven en roept ertoe op daar een einde aan te maken.

127. De Raad betreurt de achteruitgang van Georgië ten opzichte van de negen stappen op basis waarvan de status van kandidaat-lidstaat is toegekend. Daardoor is het toetredingsproces van Georgië tot de EU feitelijk tot stilstand gekomen, tot wanneer de autoriteiten blijf geven van vastberadenheid om de koers om te keren en het EU-toetredingstraject weer te volgen.
128. De Raad roept de Georgische autoriteiten op alle willekeurig vastgehouden politici, journalisten en activisten vrij te laten, repressieve wetgeving in te trekken, democratische, alomvattende en duurzame hervormingen aan te nemen, in overeenstemming met de kernbeginselen van de Europese integratie, en een einde te maken aan hun agressieve discours tegen de EU, de ambassadeurs van de lidstaten en het hoofd van de EU-delegatie, als eerste stappen om zich opnieuw toe te leggen op het EU-traject.
129. De Raad bevestigt dat de EU de soevereiniteit, onafhankelijkheid en territoriale integriteit van Georgië binnen zijn internationaal erkende grenzen steunt en onderstreept dat de EU zich vastbesloten in blijft zetten voor vreedzame conflictoplossing en vast blijft houden aan haar beleid van niet-erkenning en betrokkenheid, onder meer via de aanwezigheid van de EU-waarnemingsmissie in Georgië.
130. De Raad betreurt het dat Georgië de aanbevelingen in het zevende verslag over het opschortingsmechanisme voor de vrijstelling van de visumplicht nog steeds niet naleeft en roept de Georgische autoriteiten op dit onverwijld in orde te brengen en aan de benchmarks voor visumliberalisering te voldoen.
131. De Raad herhaalt zijn hoge verwachting dat Georgië met de hoogste prioriteit zijn inspanningen opvoert richting volledige afstemming op het GBVB, met name door zich aan te sluiten bij de beperkende maatregelen van de EU, onder meer wat betreft Rusland en Belarus in het kader van de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne. De Raad roept de Georgische autoriteiten tevens op af te zien van acties en verklaringen die ingaan tegen de standpunten van de EU inzake buitenlands beleid. De Raad moedigt Georgië aan tot verdere samenwerking bij het voorkomen van de omzeiling van de beperkende maatregelen van de EU.